

Aýgyt / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Aýgyt / hekaýa AÝGYT

Jereniň gözüne çiş kakylana döndi. Ol näme etjegini bilmän, iki ýana urunýardy. Ýok, ol näme etjegini bilýärdi. Emma aýgyt edip bilenokdy. Ol ýekeje ädim ätmelidi. Ony hökman etjeginem bilýärdi. Emma şol ädimi ätmek kyndy.

Ol tirsegine galdy-da, açyk tüýnükden asmana garady. Doly aý dury asmany gulaçlap, parahat ýüzüp barýardy. Birdenem Jereniň göwnüne, Aý sakga duraga-da, onuň ýüzüne çişerilýän ýaly boldy. «Ýadyňdamy?» diýip soraýan ýaly boldy.

Heý, ol günlerem Jereniň ýadyndan çykarmy? Ol günler Jereniň dünýä täzededen inen günleridi. Ata-enesi ony göwün söýen ýigidine beripdi. Ol özüniň mähriban Durdysyna hemişelik gowşupdy. Onuň durmuşa çykan günleri hem aýdyň gijeli günlerdi. Edil şu wagtky ýaly, şonda-da olaryň düşeginiň üstüne Aýyň şöhlesi düşýärdi. Gyz uýaljaňlygy zerarly söýgülisiniň ýüzüne ine-gana seredip bilmedik Jeren onuň mährinden ganmak üçin uklap ýatan adamsynyň ýüzüne sagatlap serederdi. Emaý bilen onuň ýüzünden-gözünden sypardy, öperdi. Özem ony oýandymajak bolup, şeýle bir emayı bilen hereket ederdi. Hut öz-özünden ogurlyk edýän ýalydy. Onuň bu bolşuny bir özi bilýärdi. Onuň bu bolşuny bir asmandaky Aý görýärdi. Şonda Durdynyň keşbi Aýyň şuglasyna dury çeşmäniň düýbünde ýaly görünýärdi. Duýlar-duýulmaz ýeňiljek tolkunlar ol mähriban keşbe özüne çekiji bir öwüşgin berýärdi. Onu şol mähriban keşbe bent edip goýýardy.

Ol häzirem gapdalynda arkan düşüp ýatan adamsynyň ýüzüne seretdi. Emma ol häzir öňki Durda meňzemedi. Aýyň sowuk şöhlesine onuň ýüzi mumdan ýasalan dek mährewsiz göründi. Hemişeki şeýle mähriban keşp oňa jesedi ýatlatdy. Onuň endamy tikenekläp gitdi. Onsoň ol howatyr bilen öýüň duluna, Durdynyň başatarynyň ýüke söýelgi duran ýerine tarap garady. Alasarmyk garaňkyda hiç zady oňly saýgaryp bilmedi. Diňe başataryň

haýsydyr bir demir bölegi ýylanyň gözi ýaly eýmenji lowurdaýardy. Ol derrew beýlesine öwrüldi-de, ýüzüne Aýyň şöhesi düşüp duran oguljygyny üýtgeşik bir howsala bilen bagryna basdy.

Jeren Durda durmuşa çykanda ähli dokuzym düzeldi diýip hasap edipdi. Dünýäde başga gaýgy-alada bardyr öýdenokdy. Dogry, olar biri-biriniň gadryny bilip, gül ýaly ýaşaşybam ýördüler. Birek-birekden göwnübölekçiliklerem ýokdy. Ilkinji perzentleriniň dünýä inmege olary hasam ysnyşdyran ýaly edipdi. Emma bar zat birden düýpgöter özgerdi duruberdi. Olaryň arasyna dag düşdi.

Kolhoz gurluşygynyň gyzgalaňly günleridi. Aldawa düşen Durdy hem baýlaryň tarapynda bolup çykdy. Galtamanlar onuň eline ýarag berdiler. Aldap-ogşap her hili erbet işlere iterdiler. Olaryň mekir-aly Durdynyň aňyny alsa, petde-petde puly ynsabyny aldy.

Ýöne Durdynyň düşen ýoly Jereni begendirmedi. Ol ilki Durdynyň beýle etmegine onuň öz janyndan gorkup garşy boldy. Soňra bolsa ol Durdynyň bütinleý ters ýola düşendigine göz ýetirip başlady. Galtamanlar bir gün kolhozyň tohumlyk dānesini talaýardylar, bir gün mekdebiň jaýyny otlaýardylar. Ýene bir gün ondsnam beter elhençlik edýärdiler. Jereniň göwnüne bu zatlaryň barynyň sebäpkäri diňe Durdy ýalydy. Ol näme üçin beýle edýär? Ýa öz gara zāhmeti bilen eklenip bilenokmy? Ýa-da onuň öldürýān, talaýan adamlarynda ary köýdümü? Ýok, ol özi ýaly garyp-gasarlaryň garşysyna gidýär. Baýlaryň gepi bilen gabahatlyk edýär. Onuň ýylan ýaly bolup, gizlinlik bilen iş görýānini bolsa Jereden başga bilýān adam ýok.

Ilki Jeren bu barada hiç kimiň ýanynda dil ýarman, Durdyny özi yrmaga synandy. «Gaty erbet iş edýārsiň. Ynsabyňy pula satma! Öz gara günü bilen gydyrdanyp ýören adamlaram aýyndan ölenok. Iliň mydar eden ýerine bizem öläýesimiz ýok» diýdi. Emma Durdy onuň gürrüñine gulagam gabartmady. «Aýal diýeniň lal bolar otur» diýip, öz göwnüne gelenini etdi. Bir gezek bolsa ol talanyp alnan iki-üç sany çaga köýnejigini getirdi. Ol köýnejikleriň bazardan alynmandygyna göz ýetiren Jeren:

– Men beýle zady çagajygymyň tenine degrip bilmen – diýip,

çürt-kesik aýtdy. – Eýesine buýurmadyk zat, meniňem çagama buýurmaz.

– Gatam buýrar – diýip, Durdy gözlerini alardyp seretdi.

– Buýursa-da geýdirjek däl. Biri tanaýsa näme diýjek?

Jeren gaharyna köýnekleri oda oklapdy. Şonuň üçinem ol ärinden mazaly taýak iýipdi. Emma Jeren munuň üçin müzzermedi. Agşamara onuň bir ýere hyýallanyandygyny gören Jeren onuň öňüne keserdi:

– Aýagyňam ätmersiň!

Durdy ony bir gapdala pyzyp goýberdi-de, ugramak bilen boldy. Jeren hasyrdap turdy-da, ýene onuň öňünde kükregini gerdi.

– Şu gezek gitseň, öz elim bilen işiňi gaýtararyn!

Bu söze Durdynyň gany depesine urdy. Dişini gyjap soňky sözünü aýtdy:

– Gidip, hökümede aýtjakmy? Milt edäýmegin. Elim bilen öldirin. Özem aýryl ýolumdan.

Durdy oňa tüpeň gezedi. Häzir onuň ýüzünde adam ruhy ýokdy. Özünü lampa aşak goýberdi. Durdy sesini çykarman çykyp gitdi. Jeren onuň bilen arasynyň hemişelik ýolnandygyny bildi. Indi Durdynyň özi üçin ýat adamdygyny bildi. Onuň öňünde kesermekçi bolsa, it atança-da görmejekdigine göz ýetirdi. «Sen meni atman öldürdiň, Durdy. Indi ikimiz biri-birimiz üçin ýat adam – diýip, aýgytly karara geldi. – Men indi etjegimi bilýärin. Men aýal bolanym üçin gorkup gezmeli däldirin...»

Bu günki bolan waka Jereniň ikerjiňlenmesiniň iň soňky gylnam ýolup taşlady. Düýn oba şurasynyň başlygyny pyçaklap öldüripdiler. Dokuz çaga ýetim galypdy. Ganhorlaryň kimdigi bilinmändi. Anyk bir zat bilmese-de, Jeren äriniň bu işiň gyrasynda bardygyny güman edýärdi. Bu gün ol ýalňyşmandygyna açyk göz ýetirdi. Äriniň çykaryp çuwala dykyp goýan köýnegindäki gan oňa sähelçe-de şübhelenere ýer goýmandy.

Jeren çagasyny bagryna hasam berk gysdy. Äri turup, onuň ýeňsesinden pyçak gezäp gelýän ýaly bolup duýuldy. «Men näme üçin gandar bilen bir düşekde ýatyryn? Men indi gandar bilen ömür sürmelimi? Diňe aýaldygym, gorkýandygym üçin şeýtmelimi? Ýok!» diýip, ol aýgytly netijä geldi. Laňña ýerinden galdy. «Men gandar bilen ýaşaşmaryn».

Ol uklap ýatan çagajygyny gujagyna aldy. Pişik basyşyny edip, gapynyň agzyna bardy. Şol wagtam bir ses onuň gulagyna «sen ony öz eliň bilen ölüme berýäň, ol diri ele düşmez» diýip pyşyrdady. Ikinji bir ses bolsa «seniň bu ýerde çigit ýaly günäň ýok, sen gandar bilen ýaşaşmazlyga haklysyň» diýip jogap berdi. Ol gyssandy. Daşary çykdy. Ýüzüni ýalap gelýän sowuk şemaly-da, süňňüniň gamyş ýaly galpyldaýanyny-da duýmady. Alasarmyk garaňkynyň içinde iňňe ýaly bolup ýitip gitdi.

Öýüň daşyny gabadylar. Jereniň pikir edişi ýaly boldy. Durdy diri ele düşmek islemedi. «Ýaragyňy taşla-da, daşaryk çyk!» diýlen buýruga ok bilen jogap berdi. Maý tapyp, öýden çykyp gaçmakçy bolanda bolsa jaýdar degen ok ony çiş arkan gaýtardy. Jeren onuň jesediniň aýyk gözlerine dogry seredil bilmedi. Onuň häлки başataryň demriniň lowurdysy ýaly sowuklyk bilen ýalpyldap duran gözlerine nazary kaklyşandan beýlesine döndi. Bütün göwresi bilen gagşayanynu duýdy. Çagasyny pugta bagryna basyp, çalaja pyşyrdady:

– Seni öz elim bilen ýetim goýdum, balam. Ýöne men seniň öňüňde günäkär däldegin. Seniň ataň gandardy. Ol dokuz çaganu ýetim goýdy. «Nähak gan ýerde ýatmaly dälmiş, balam. Biz indi päk ýaşarys».

Sentyabr, 1974.

Nargylyç HOJAGELDIÝEW. Hekaýalar